

Apollonios Rhodios: Olympisk forspil til tredje sang (III 1 – 166)

Oversat af Simon Laursen (2013)

Apollonios Rhodios var en digter, der levede i Alexandria mellem 300 og 250 fvt. Han var blandt de første medarbejdere i den musehelligdom, *Museion*, kong Ptolemaios havde oprettet; men som så mange andre lærde institutioner var også museet – og det bibliotek, der hørte til – hærget af stridigheder mellem de lærde, og Apollonios synes at være faldet i unåde. Meget mere ved man ikke om ham.

Hans hovedværk var *Argonautertoget*, en fortælling i fire sange om, hvordan *Jason*, en ung mand fra *Iolkos* i Thessalien, søn af *Aison*, af kong *Pelias* af Thessalien får ordre til at hente det sagnomspundne gyldne skind af en vædder, *Frixos* havde redet på, da han engang flygtede fra Thessalien til *Kolkhis* helt ude på østsiden af Sortehavet, og hvordan han som leder af en skare helte fra hele Grækenland på skibet *Argo* drager ud for at udføre denne næsten umulige bedrift. Ude i *Kolkhis* møder han troldkvinden *Medea*, der hjælper ham med at få fat på skindet og derefter må flygte med ham til Grækenland.

Der er ingen tvivl om, at Jason *formelt* er digtets 'helt'. Men ved hoffet i Alexandria skrev man ikke digte, der var *så* lette at forstå, og det er den dag i dag et stridsemne, om Jason *reelt* er en helt – eller snarere en 'antihelt', mens *Medea* faktisk er den, der har overskud til at klare alle problemer, og derfor egentlig er helten.

Digtet er bygget op af en række episoder, der somme tider ikke hænger særlig godt sammen, uden at man dog kan sige, digtet ikke *er* en helhed. I slutningen af 2. sang er argonauterne endelig ankommet til deres mål, *Kolkhis*, og har lagt sig i skjul i munden af floden *Fasis*. Men i begyndelsen af 3. sang skifter Apollonios scene til Olympen, hvor vi finder to bekymrede gudinder.

Vel, Erato, stå mig bi ved min side! Fortæl mig om Jason,
om hans bedrift, da han hjembragte skindet fra Aia til Jolkos,
frelst af Medeas begær. Thi det lod, som er Kypris beskåret,
deler du jo, når de ugifte piger fortrylles af sange,
5 du lader synge – og derfor blev navnet, man gav dig, erotisk.

Ingen forventede heltenes komme; de blev i det skjulte
nede i mundingens rørskov. Men end var der to, der holdt øje
med, hvor de var: Athene og Hera, og langt fra de andre
guder og selveste Zeus gik de ind i det inderste kammer.
10 Hera forsøgte da først at lokke en plan fra Athene:
"Datter af Zeus! Det må være dig, der begynder på planen!
Hvad skal vi gøre? Du kender en list, vil jeg tro, som kan hjælpe
med at få guldskindet væk fra Aietes tilbage til Hellas?
Ham kan de ikke besnakke med venlige ord eller fraser;
15 ingen er mere hovmodig end han i sin tillid til styrke.
Men der er ikke en eneste udvej, vi ikke må prøve."
Sådan var ordene; hastigt var svaret, hun fik af Athene:

"Selv har jeg tænkt over dette og vendt det i tankerne ofte,
det, som du si'r uden omsvøb. Men Hera, der rinder mig ikke
20 noget i sinde, der snedigt og sikkert kan lette og støtte
heltenes mod – og jeg har ellers tænkt på mangfoldige planer."
Talt, og de fæstnede blikket nær fødderne nede på gulvet,
grebet af svare bekymringer hver for sig; men så sagde
Hera, som følger – for hun havde først tænkt en tanke til ende:
25 "Lad os gå over til Kypris – og når vi er kommet derover,
beder vi hende befale sin søn, om ellers han lyster,
at han skal lade Aietes' trolddomskyndige datter,
ramt af hans pile, fortrylles af Jason. For hjælper hun Jason
med sine kunster, er hjemrejsen, tror jeg, til Hellas dem sikker."
30 Sådan var ordene; planen var veltænkt og hued Athene,
og hun besvarede straks med venlige ord hendes tale:
"Hera, ved fødslen forholdt mig min far at forstå disse pile,
og jeg har intet behov for fortryllelse eller for længsel.
Men hvis du selv synes godt om din plan, vil jeg følge dig i den.
35 Du må vel hellere fremlægge planen derovre hos Kypris."
Talt, og de rejste sig begge og gik til den vældige bolig,
Kypris bebor, som den halte Hefaistos byggede hende,
straks da han fik hende givet af Zeus, og hun blev hans hustru.
Ind over tærskelen gik de og stod mellem kammerets søjler,
40 der hvor Hefaistos' hustru lod sengen rede til natten.
Selv var han tidligt om morgenen draget til smedje og ambolt
inde i øen Plankte, hvor han skabte så mange mirakler,
drevet i bronze med ildens hjælp. Afrodite var ene
hjemme i huset og sad på sin udskårne trone ved døren.
45 Her var, med udslået hår over begge de kridhvide skuldre,
Kypris travl med sin kam; hun var netop parat til at sætte
håret i fletningeværk, da hun så gudinderne komme.
Straks holdt hun inde og rejste sig op for at bede dem træde
ind og ta' plads i en sofa. Hun satte sig derefter atter
50 ned på sin trone og samlede lokkerne uden frisure.
Smilende sad hun foran dem begge og sagde forslagent:
"Søde veninder! Hvad bringer jer hid? Hvad er tanken, behovet?
Længe er det jo siden, I sidst kom forbi! Hvad er grunden,
til at I endelig kommer, I to, som er størst blandt gudinder?"
55 Hende gav Hera igen i sit svar og sagde, som følger:
"Dril du da bare – men vi er alvorligt bekymret i hjertet.

Jason har ladet sit skib løbe op på stranden ved Phasis
sammen med alle de mænd, der følger ham ud efter skindet.
Siden nu dåden er nær, er vi skrækkeligt ræd for dem alle;
60 mere end alle de andre er Jason dog grund til bekymring.
Ham vil i hvert fald jeg, om så han sejler til Hades,
for at han der kan fjerne Ixions lænker af bronze,
altid forsvare, så vidt jeg i lemmerne endnu har styrke,
for at Pelias ikke skal le, når han undgår sin skæbne –
65 han har i overmod nægtet mig offergavernes hæder!
Ja, og forresten *har* jeg jo længe holdt meget af Jason,
siden engang, han ved Anauros' vældigt svulmende strømme
mødte mig, mens jeg lod menneskers sindelag prøve.
Selv gik han hjemad fra jagt; overalt på bjergenes skråning
70 hviled et tyndt lag sne, og de højeste tinder lod bække
strømme vinterligt brusende ned over bjergenes sider.
Jeg var forklædt som en gammel morlille; af medynk tog han mig
op på sin skulder og bar mig på tværs af de rivende vande.
Det er min grund til min omsorg, men Pelias slipper for straffen,
75 dersom du ikke kan give ham sikkert at vende tilbage!”
Således talte hun; Kypris blev grebet af stumhed derover.
Usikker var hun ved synet af Hera, der bad hende hjælpe.
Svaret, hun derefter gav, var venligt; hun talte således:
”Måtte du ingenting finde så slet som mig Afrodite,
80 stolte gudinde, hvis ikke jeg tager dit ønske alvorligt –
hverken i ord eller gerning skal hænderne spares og trættes,
svage som ellers de er – og jeg venter mig intet til gengæld!”
Således talte hun; svaret fra Hera blev givet med snilde:
”Vold behøver vi ikke; og selv skal du ingenting gøre,
85 blot du med venlige ord vil bede din søn om at hjælpe:
han skal fortrylle Aietes' datter med længsel til Jason.
Får han af hende med omsorg de råd og den hjælp, han behøver,
tror jeg, han lettest kan hente det skind, som han søger,
og vende hjem til Iolkos – for hun er en kvinde med snilde.”
90 Sådan var ordene; Kypris svarede derpå dem begge:
”Kære Athene og Hera, han lystre nok snarere jer to,
end han lytter til mig. Der er ingen skam i hans væsen;
jer kan det være, han viser en smule respekt, men han nærer
ingen for mig; han behandler mig dårligt og råber og skriger.
95 Lyst har jeg virkelig haft til at knække de svirrende pile

sammen med buen, fordi han har givet mig så mange sorger
- helst så han ser det selv! For han truer mig jo, når han raser!
Holder jeg ikke, så længe han stadig kan tøjle sin vrede,
hænderne væk – er det herefter kun mig selv, jeg kan takke!”
100 Sådan var hendes ord; gudinderne smilede og vekslede
indbyrdes blikke – men hun tog ordet igen i sin kvide:
”Alle de sorger, jeg har, er til latter for andre – men jeg skal
ikke fortælle det hele. Det rækker, jeg selv kender til det.
Nu vil jeg, siden I åbenbart ønsker det begge så voldsomt,
105 prøve at tale ham venligt til – så lyster han sikkert.”
Talt, og Hera berørte de fine og plejede hænder,
smilede lidt og sagde som svar på gudindens bekymring:
”Se at få ordnet det her, Kythereia, sådan som du sagde;
vær ikke slet så vred og undgå at skænde på drengen –
110 selv om du *er* irriteret. Hans væsen vil ændres med tiden.”
Hera hævede mødet og gik; hun blev fulgt af Athene;
begge gudinderne ilede afsted til hver deres bolig.

Selv gik hun ud for at afsøge alle olympiske kløfter.
Skjult langt inde i Zeus’ vidunderligt blomstrende have
115 fandt hun sin søn i selskab med den Ganymedes, som Zeus gav
adgang til himlen og tillod at sidde ved gudernes arne,
glad for hans skønhed. De sad og spilled med astragaler
lavet af guld. De var unge og deltes om glæden ved spillet.
Eros holdt allerede sin venstre hånd imod brystet
120 fuldkommen fyldt med de knogler, han vandt sig så grådigt,
stående rank over spillet – og sødmefuldt spredtes en rødmen
over hans kinder. Den anden sad duknakket nærved og klemte,
tavs, desperat, sine knogler – kun to var tilbage; de andre,
én efter én, var tabt, og han hadede Eros’ hoveren.
125 Straks gik de sidste, han havde, selvfølgelig tabt som de andre.
Hjælpeløs gik han sin vej med hænderne tomme og mærked
slet ikke, Kypris kom. Hun gik frem og stod foran Eros,
greb ham med hast om hans hage og sagde følgende til ham:
”Hvad er det dog, der er sjovt, din forbandede unge? Du snød ham,
130 tror jeg, som altid, og vandt kun, fordi han ikke forstod det.
Jeg har en opgave til dig, og vær nu omhyggelig med den!
Gør du det, gir jeg dig gerne som gave det legetøj, Zeus fik
dengang i hulen på Ida af Adresteia, sin amme,

mens han var lille og lå i sin vugge. Til ham er den lavet.
 135 Det er en bold, der er god til at trille, og du kunne ikke
 ønske dig bedre belønning, om selve Hefaistos var mester.
 Ringe af guld er den gjort af; der hvirvler om alle
 dobbelte netværk med buede former, der lukker sig om dem.
 Alt er præcist føjet sammen, og øverst er, dybblå af farve,
 140 endnu en hvirvel-spiral. Hvis du kaster og griber den atter,
 trækker den ret som en stjerne en lysende fure på himlen.
 Den skal du få til belønning, hvis du kan fortrylle Medea,
 kong Aietes' datter, med pile, på vegne af Jason.
 Ingen forsinkelse! Ellers blir gaven, du får, noget mindre!"
 145 Sådan var ordene. Han satte pris på de ord, som han hørte,
 kastede sit legetøj væk og greb hurtigt fat i gudinden;
 fast var hans greb i den klædning, hun bar, og han rykkede i den.
 "Giv mig den straks," var hans bøn, "lad mig få den!" Men kærligt
 trak hun ham til sig, og kind imod kind fik han kys af sin moder.
 150 Smilende gav hun ham svar på hans utålmodige bønner:
 "Vid nu – ved dette dit elskede hoved og ved mit eget –
 sandelig gir jeg dig gaven og snyder dig ikke i enden,
 dersom du rammer Aietes' datter præcist med din bue."
 Talt, og han samlede og smed astragalerne ned i sin moders
 155 skinnende hvide skød (men han talte, hvor mange han havde).
 Straks tog han koggeret på med et gyldent bånd over skuldren
 (op ad en træstamme stod det), og greb sin krummede bue.
 Hastigt gik han gennem Zeus', den vældiges, frugtrige have;
 snart var han ude af porten i muren, der grænser Olympen
 160 højt i den klare æter. En sti går ned gennem himlen.
 To er de toppe af vældige bjerge, der rækker mod polen,
 jordens tinder, som solen først lader rødme af stråler,
 når den om morgenen tidligt står op fra sit skjul i det fjerne.
 Dybt dernede lå jorden, der bringer os livet, og menneskers byer,
 165 flodernes hellige strømme og atter en kæde af bjerge.
 Rundt om det hele var havet. Men Eros før frem over himlen.